

Porozvodová péče o děti, aneb je střídavá péče vždy ideální řešení?

Péče o děti je jednou z nejpálčivějších otázek, která provází rozvod rodičů. Ideální řešení porozvodové péče pro děti neexistuje a je třeba hledat takové, které je pro ně co nejméně poškozující. V optimálním případě si oba dva rodiče po rozpadu manželství zachovávají své rodičovské kompetence a práva. Častým důvodem rozvodu bývají ale také rozdílné názory a přístupy ve výchově. Manželský spor je proto úzce spjat se sporem rodičovským a rodiče po rozpadu manželství často domáhají svých rodičovských práv soudně.

Při rozhodování o svěřením dítěte do péče při rozvodu rodičů je dosud převažující trend svěřovat děti do výhradní péče matky. V naprosté většině případů tomu tak bylo do roku 1998, kdy novela rodinného zákona zavedla institut společné a střídavé péče rodičů. Vysoká rozvodovost nutí společnost se zamýšlet mimo jiné také nad újmou rodiče, kterému nebylo dítě svěřeno do výhradní péče, byl mu však vymezen časový rozvrh, kdy se může se svým dítětem stýkat. Nejčastější rozsah styku dítěte s druhým rodičem je každý druhý víkend a polovina školních prázdnin. Druhý rodič se stává více svátečním, nežli vychovávajícím rodičem. Čas strávený s druhým rodičem je vyplněn především volnočasovými, zábavními aktivitami, jako je návštěvě Zoo, kina. Toto časové omezení kontaktu dítěte s rodičem se nutně podepisuje na jejich citovém vztahu a spolu s omezenými možnostmi vyplnění času návštěvy dítěte u rodiče nelze hovořit o zodpovědné rodičovské výchově. Sváteční rodič nemá dostatek příležitostí, jak sdílet s dítětem jeho běžný každodenní život, být mu vzorem, předat mu své zkušenosti. Svěřením dítěte do výhradní péče hrozí pro druhého rodiče citové odcizení s vlastním dítětem a stává se pro něj prakticky nemožné naplnit svou rodičovskou úlohu zodpovědnou výchovou a ovlivnit budoucnost dítěte.

Nejlepší zájem dítěte

Není to však pouze jeden z rodičů, kdo je ochuzen o svá práva. Výhradním svěřením do péče jednoho z rodičů zpravidla citově strádá i dítě, které potřebuje vyrůstat v stabilním prostředí a zažívat láskyplný vztah s oběma rodiči. Po rozvodu rodičů je tato potřeba nenaplněna a dítě může zažívat smutek a permanentní touhu po hlubším vztahu s druhým rodičem.

Soudní rozhodnutí o svěřením dítěte do péče se má řídit vždy nejlepším zájmem dítěte. Zájem dítěte je však třeba vždy posoudit individuálně v kontextu celého rodinného systému. Zdá se, že chápání pojmu zájem dítěte prochází také svým vývojem. Donedávna podléhalo rozhodnutí o dalším životě dětí po rozvodu rodičů stereotypnímu chápání mateřské a otcovské role. Ženy jsou vnímány jako více pečující a jako ty, které dokáží více dávat najevo své city. Byly proto považovány za důležitějšího rodiče pro zabezpečení dobrého vývoje dítěte. Toto pojetí dnes můžeme vnímat jako založené na předsudcích, a ne na ověřených argumentech. Skutečné potřeby konkrétního dítěte jsou tu opomíjeny. Je jistě nesporným faktem že genderově dané role matky a otce významně zasahují do výchovy a formování dítěte. Je ale zavádějící je hodnotit a porovnávat. U každého případu je potřeba postupovat individuálně. Jedním z faktorů je i věk dítěte. Čím mladší dítě, tím bude pro něj pravděpodobně obtížnější odloučit se od matky a matku bude více potřebovat jako pečující osobu. Pro větší dítě bude nepostradatelný otec, který by měl více pomáhat k bezpečnému osamostatnění se.

Dnešní trend v chápání pojmu nejlepší zájem dítěte je dán snahou zachovat dítěti plnohodnotný kontakt s oběma rodiči. Setkání s každým rodičem má být v takovém rozsahu, které umožňuje čas na adaptaci, a to jak na začátku, tak i na konci setkání. To znamená, že během setkání je čas na společnou zábavu a zážitky, ale i na běžné každodenní aktivity, jako je příprava do školy, zapojení do domácích prací, ale i chvilky pohody, bez spěchu, zažití společného večera, přespání, společné snídani bez stresu z dalšího přemísťování a návratu.

Výhody a úskalí střídavé péče

Společná a střídavá péče jako typy porozvodové výchovy zajišťují udržení blízkého citového vztahu s oběma rodiči a oběma rodičům zajišťují plnohodnotné zachování rodičovských práv a podílení se na výchově dítěte. Při společné výchově mají rodiče právo rozhodovat v důležitých záležitostech, které se týkají jejich dětí. Rodiče i po rozvodu stále sdílejí společnou domácnost a společně se podílí na výchově a výživě dětí. Stále častěji se prosazuje střídavá péče, kdy rodiče žijí odděleně a dítě tráví s každým z rodičů stejný, nebo minimálně podobný čas. Pobyt u každého z rodičů může být v řádu dní i týdnů. Nejčastěji se dítě u každého z rodičů střídá po týdnu, nebo po dvou týdnech.

Střídavá péče tedy vypadá jako optimální řešení, mohlo by se říci kompromisní řešení, které ctí práva a povinnosti všech zúčastněných. Právníci tvrdí, že střídavou péčí může soud nařídit i přes nesouhlas jednoho z rodičů, případně o ni může rozhodnout i bez souhlasu rodičů. Soud se má řídit nejlepším zájmem dítěte. Při rozhodování bere soud v potaz vztah dítěte ke každému z rodičů, výchovné schopnosti a výchovný styl rodičů, předpoklady zajištění dobrého vývoje dítěte, schopnost rodičů se na výchově dohodnout.

Pokud je střídavá péče nařízená i přes nesouhlas rodičů, nebo nesouhlas jednoho z rodičů, je zde velké riziko, skoro až jistota toho, že střídavá péče nebude fungovat optimálně. To, že střídavá péče není funkční, znamená, že dítěti nezajišťuje bezpečné podmínky pro vyjádření vlastní spontaneity, prožívání pocitu jistoty a přijetí bez případných pocitů viny a výčitek vůči rodičům, nebo jednomu z rodičů. **Toho je možné dosáhnout pouze, pokud jsou oba rodiče se střídavou péčí ztotožnění a jsou schopni v zájmu dítěte odhlédnout od vlastního manželského konfliktu.** Jejich schopnost spolu komunikovat a dohodnout se na mnoha organizačních věcech bude žádoucí a významná dlouhodobě při realizaci střídavé péče. Rodiče se budou muset průběžně domlouvat na výchově i každodenních věcech týkajících se jejich dítěte. Pro dítě by měla platit stejná pravidla a režim u otce i u matky. Nutno však říci, že k vyvrážděnému a uvědomělému rodičovskému chování musí rodiče dospět sami a soudní rozhodnutí k tomu není a nemůže být nástrojem.

Pokud jsou rodiči pro střídavou péči vytvořené podmínky tak, aby mohla dobře fungovat, přináší to dítěti nesporně mnoho výhod. Dítě si zachovává citový a důvěrný vztah k oběma rodičům. Prožívá a sdílí s rodiči mnohé zážitky, což mimo jiné prohlubuje důvěru mezi nimi. Při výchově dítěte je zachován ženský i mužský prvek. Dítě získává životní zkušenosti od matky i od otce. Od každého dostane jiný úhel pohledu a může si utvořit ucelenější obraz o dané věci. Je také naprosto přirozené, že o určitých věcech nedovede s dítětem mluvit matka a o určitých věcech otec. Jsou zachovány mužské a ženské role jako vzorce chování a možnosti identifikovat se s nimi.

Toto vše ale stojí na předpokladu, že rodiče spolu dokáží komunikovat a dohodnout se v zájmu dítěte. V opačném případě se z toho, co mělo být výhodou, stává pro dítě nepřijemnou, mnohdy pro jeho citový a osobnostní vývoj až rizikovou zátěž. Pokud spolu rodiče vedou neustálý konflikt spojený s hořkostí a neodpuštěním, který jim nejen brání v komunikaci, ale často i nutí dělat si naschvály, stává se dítě nástrojem zloby jednoho z rodičů vůči druhému rodiči. Dohoda musí stát samozřejmě na samém počátku střídavé péče. Schopnost dohodnout se je ale nutná po celou dobu střídavé péče týkající se jak záležitostí provozních, tak věcí výchovných. Je-li střídavá péče nařízena za podmínek, kdy mezi bývalými manželi přetrvává hluboký konflikt, ztrácí dítě ve svém životě zbytky pocitů

jistoty, stability, důvěry. Příkladem je třeba to, když jeden rodič nestrpí, aby si v „jeho týdnu“ dítě mohlo telefonovat s druhým rodičem, kdy dítě nemůže jednomu z rodičů vyprávět o tom, co zažilo s druhým rodičem, kdy musí čelit pomlouvání a urážení jednoho ze svých rodičů druhým rodičem. Rodič tak se svým dítětem nakládá skoro jako s majetkem, na který má právo. Prožívaná křivda a konflikt s bývalým partnerem mu neumožňují vcítit se do skutečných potřeb svého dítěte. Pro dítě toto znamená spoustu stresu, napětí, obav a pocitů viny. Neschopnost komunikovat s bývalým partnerem se odráží i na důležitých přelomových životních událostech, jako je např. vstup do školy, výběr střední školy, příprava na přijímací zkoušky. Stává se, že s nástupem do první třídy, či odkladem školní docházky je rodiči manipulováno podle jejich zájmu. Jeden se snaží odkladem školní docházky docílit střídavé péče, druhý se třeba zase může snažit nástupem dítěte do školy dosáhnout zmaření střídavé péče. V obou případech je cíl snažení špatný. V boji o to, kdo je lepším rodičem, často jeden rodič bojkotuje snahu druhého rodiče. Vrší se další konflikty v důsledku toho, že jeden z rodičů zajistí kroužek, doučování, lékařskou prohlídku, kam pak druhý rodič dítě neodešle, nebo nepřivede. Mnohé další příklady by mohly ilustrovat, v jakých podmínkách může trávit své dětství a dospívání dítě, které musí střídat domovy, a to fyzicky, tedy místně, tak i psychicky v podobně neustálého a náročného přizpůsobování se střídajícím podmínkám. Ve skutečnosti to potom je tak, že rodiče si odnesli od soudu rozsudek, ale odsouzeno k těžkým životním podmínkám je jejich dítě.

Střídavá péče proto nemůže být využívána jako forma „spravedlivého“ podělení se o dítě mezi dvěma rodiči. Primární je zájem dítěte, který spočívá v trvalém naplňování životně důležitých potřeb dítěte jak těch psychických, tak i sociálních. Pokud funguje dohoda a komunikace mezi rodiči, může se i nejčastější námitka proti střídavé péči, a tou je nestabilita rodinného zázemí, diskutabilní. Jistě není pro dítě šťastné, když musí po týdnu měnit své domovy a zcela jednoznačný je fakt, že dítě potřebuje vyrůstat ve stabilním prostředí a k pocitu stability určitě nepřispívá nutnost každý týden opět sbalit své věci a přemístit se jinam. Na druhou stranu, ale žádná porozvodová péče není ideální a praxe ukazuje, že pokud jsou rodiče soudní a dokáží se vcítit do potřeb svých dětí a mají vůči nim porozumění a snahu jim tyto podmínky co nejvíce ulehčit, může být i tato forma péče pro dítě více příznivá, nežli setrvávání v nefunkčním manželství rodičů.

Bylo by velmi tendenční prosazovat vždy a v každém případě střídavou péči jako nejlepší řešení. Neprospělo by to ani nikomu ze zúčastněných, ani samotnému institutu střídavé péče. Posilovalo by to kritické hlasy v tom, že se jedná o alibistické řešení pro rodiče, ale trestající pro dítě. Na druhé straně nelze také střídavou péči jakožto jednu z možností ihned zavrhnout. Nejlepší zájem dítěte, ke kterému má rozhodnutí o formě péče směřovat a který má být tímto rozhodnutím naplněn, je třeba posuzovat a hledat v každém případě zvláště s ohledem a respektem na individualitu dítěte a celý jeho rodinný systém a kontext.

Podmínky pro optimální fungování porozvodové péče o děti

Jak již bylo řečeno, má-li střídavá péče, ale i jiná forma péče fungovat ve prospěch dítěte **musí být oba rodiče dostatečně emocionálně zralí, musí být schopni odhlédnout od vlastního konfliktu, musí být přesvědčeni o důležitosti druhého rodiče v životě dítěte, musí spolu dokázat komunikovat, a především musí oba dva uznávat střídavou péči jako optimální řešení a s tímto být ztotožnění.** Nelze se ovšem na rodiče příliš hněvat, že tyto podmínky často nedokáží splnit. V situaci, kdy prožívají vlastní životní zklamání, ztrátu důvěry v blízkého člověka a s tím spojené zhroucení mnoha životních plánů, je poměrně pochopitelné i logické, že je těžké odhlédnout od vlastní křivdy a konfliktu. Nelze hodnotit, zda ta, či ona forma péče je dobrá, nebo špatná. Nesprávně, či zcela nedostatečně je nastaven mechanismus, kterým se k rozhodnutí dospívá. Rodiče se ocitají v obtížné životní situaci, kdy ztrácejí životního partnera a bez pomoci zvenčí nemusí mít sílu na to, aby se zhostili svých rodičovských kompetencí. Neměli by v této situaci zůstat sami bez pomoci. Realizace opatření na základně soudního nařízení nemůže zmírnit

konfliktní situaci a zabránit prohlubování konfliktu. Optimálně může opatření fungovat, za podmínky, že rodiče sami jsou s daným řešením vnitřně ztotožnění. To ovšem mnohdy vyžaduje čas a pomoc odborníků.

Nástrojem, který rodičům může pomoci k nalezení společné dohody a komunikace, je **mediace**. Úkolem mediátora je provést rodiče tímto procesem tak, aby byl vyřešen konflikt mezi nimi a zároveň aby oni sami dospěli k řešení, které bude pro obě strany přijatelné, a obě strany jej budou vnímat pozitivně. Úspěšná mediace posiluje sebeúctu rodičů, pomáhá jim obnovit důvěru ve schopnost vzájemné spolupráce při uspokojování potřeb svých dětí. Vzhledem k tomu, že jde o jejich vlastní rozhodnutí, a ne rozhodnutí vnucené cizí autoritou, tudíž mu budou nakloněni oba dva rodiče, bude mnohem pravděpodobnější, že řešení, ke kterému obě strany dospějí, bude fungovat.

Příkladem praxe, která staví do středu jednání zájem dítěte, je tzv. **Cochemská praxe opatrovnického řízení**. Vznikla v devadesátých letech v Německu ve městě Cochem. Cílem této praxe je zachovat dětem plnohodnotné vztahy s oběma rodiči po rozpadu rodiny. Rodičům jsou v průběhu celého procesu nápomocni odborníci všech zapojených profesí, což jsou soudci, advokáti, sociální pracovníci, psychologové, mediátoři, k tomu, aby sami dospěli k rozhodnutí o tom, v jakých podmínkách budou jejich děti žít. Může to být střídavá péče, ale může to být i jiná forma péče. Důležité je, že oba rodiče v této věci našli shodu, neboť na vzájemné shodě rodičů stojí prospěch dítěte. Model Cochemské praxe zavádí už i někteří soudci v České republice.

Časté jsou obavy z toho, jaký vliv bude mít na vývoj dětí střídavá péče. Je ale zavádějící paušálně porovnávat, zda je lepší zachovat dítěti kontakt s každým z rodičů za cenu toho, že se bude neustále stěhovat, anebo pro zachování jednoho domova výrazně omezit kontakt s jedním z rodičů. Bez ohledu na další okolnosti v každém individuálním případě nelze o některé z forem péče o děti tvrdit, zda je dobrá, nebo špatná. Téměř vždy ale platí, že dobře komunikující rodiče, mají i dobře i prosperující děti.

Mgr. Magdalena Steinerová

[WOMEN FOR WOMEN, o.p.s.](#)

Vlastislavova 152/4
140 00 Praha 4, Nusle

Tel.: +420 222 269 841
e-mail: info@w4w.cz

WOMEN FOR WOMEN, o.p.s. (www.women-for-women.cz, www.obedyprodeti.cz, www.bydlimtedysem.cz, www.servisvztahu.cz)

Společnost byla založena v roce 2012 manželi Ivanou a Pavlem Tykačovými a pomáhá především ženám či mužům s dětmi, kteří se ocitli v tíživé životní situaci, hrozí jim ztráta bydlení a svou situaci nedokáží vlastními silami řešit, ač přistupují k řešení svých problémů aktivně.

Zásadní pilíře práce:

- Poskytování praktické pomoci samoživitelům, dětem, rodičům nezletilých dětí - prostřednictvím našich projektů, jako např. Bydlím, tedy jsem a jeho dva programy Kauce na bydlení a První rok, Obědy pro děti, Servis vztahů, Servis rodiny ve spolupráci s Okresním

soudem v Mostě, sociální poradna, vztahová poradna, apod.

- Upozorňovat na témata a problematiky, které se týkají samoživitelů i úplných rodin a hledat řešení, která by jim umožnila zlepšení jejich situace v České republice.

Svou činnost spatřuje v konkrétní práci s jednotlivci, ale i v celospolečenském působení a osvětě v oblasti samoživitelství a podpory rodin. V roce 2015 vydala knihu Jak přežít první (k)rok – Praktický průvodce nejrizikovějším obdobím samoživitelství. Každý rok pořádá Den rodiny v Grébovce. Poslední ročník (2019) navštívilo 10.000 lidí.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Prémiový rezidenční komplex Bakers Court přináší na realitní trh komfortní bydlení s 5* službami](#)
- [ESG Simple jako praktická opora pro ESG reporting malých a středních podniků](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [V lednu přišel šok. Ze seznamu zmizely tisíce soudních překladatelů](#)
- [Koupě nemovitosti v Rakousku: vedlejší náklady v praxi](#)
- [Legal Innovation Day 2026: Praktické využití umělé inteligence v právní praxi](#)
- [Prémiový rezidenční komplex Bakers Court přináší na realitní trh komfortní bydlení s 5* službami](#)
- [Festival jako prestižní teambuilding](#)
- [Spojení Generali České a Právní ochrany D.A.S. přináší první výhodu: navýšení pojistného limitu na 5 milionů](#)
- [Kultura jako prestižní benefit: Proč by právní firmy měly sázet na „inteligentní zážitky“? Rozhovor s JUDr. Martinou Jankovskou](#)
- [Wolters Kluwer uvádí na český trh AI právní pracovní prostor Libra s integrovaným obsahem ASPI](#)